

УДК 028.01/02:159.946.4:028.2-053.6(045)
10.17721/BPSY.2025.1(21).4

Оксана ГОЛОВЧУК, канд. пол. наук PhD (Pol.)
ORCID ID /0009-0001-7747-0137
e-mail: ggksana@gmail.com
Мукачівський державний університет, Мукачево, Україна

Ангеліна ГОЛЬЧА, здобувачка
ORCID ID /0009-0009-9844-0314
e-mail: holchaangelinka@gmail.com
Мукачівський державний університет, Мукачево, Україна

БІБЛІОПСИХОЛОГІЧНИЙ ОГЛЯД ТЕНДЕНЦІЙ ЧИТАННЯ Й ВИБОРУ КНИГ ЧИТАЧАМИ У МОЛОДОМУ ВІЦІ

В с т у п. Передумовою публікації став диспут щодо впливу книг на стан емоційного інтелекту та загальну ефективність. Для осіб віком 17-25 років у багатьох життєвих ситуаціях характерним є ефект відчуття унікальності особистих труднощів. Молода людина схильна перебільшувати реальну небезпеку, а тому доцільно проаналізувати чи книжка, яка описує схожу ситуацію, стає для неї «рятувальним колом». Чи є джерелом енергії і психологічної стійкості? Чи усвідомлюють читачі ефект читання?

М е т о д и. Для збору первинної інформації сформовано авторську анкету й використано метод опосередкованого опитування. Частина інформації отримана методом безпосереднього опитування – інтерв'ю. Менше третини інформації – з допомогою електронної пошти, методом комп'ютерного опитування. Ми аналізуємо соціологічні дослідження за даною тематикою та вторинні дані.

Результати. Виявлено закономірності у сфері масових комунікацій та читання, які вирішуються посередництвом методики бібліопсихології. Йдеться про нормалізацію внутрішнього стану після стресу, отримання негативних усних чи письмових повідомлень. Досліджено особливості сприйняття прочитаного молодими людьми з певним рівнем мрійливості та чутливості. Читання підвищує емоційну стійкість та емоційний інтелект. В Україні можливості бібліопсихології відкрило для себе багато респондентів: якщо у 2020 р. щодня читали літературу 8% українців, то у 2023 р. – 19%. Найбільшим попитом користується історична література та психологічні книги про самодопомогу, подолання тривожності. Орієнтовно через рік після вторгнення ворога українці відчували потребу осмислити реальність, знайти інформацію про подібні події в інших суспільствах, в іншому часі. Про це свідчить інтерес до автобіографічних та історичних книг, сюжет яких стосується пошуку сенсу життя.

В и с н о в к и. Звичка регулярного читання впливає на визначення цінностей людини, формує свідомість і бачення реальності, підсилює незалежність від думки оточуючих. Йдеться про здатність залишатися усвідомленим й критично мислити попри загальну паніку й песимізм. В сучасній Україні читання є ментальною зброєю проти зневіри і депресії. Воно сприяє формуванню у молоді оптимістичного бачення світу, що дуже важливо у час домінування депресивних інформаційних повідомлень.

Ключові слова: бібліопсихологія, психологія читання, психологія читача, емоційний інтелект, психологія вибору книги, вплив читання.

Вступ

Зв'язок між психікою людини і книгами, які вона прочитала, вивчається вже понад століття. Наприкінці 19 ст. відбувалося накопичення дослідниками знань про бібліологічну психологію. У 1916 році у Женевському педагогічному інституті було відкрито секцію бібліопсихології. Відтоді відбувалося формування її теорії і методології, виокремлення принципів. До сьогодення дня триває процес формування стійких тенденцій розвитку бібліопсихології на основі вивчення психотерапевтичної дії друкованого слова. Особливо вартісними є дослідження, які сприяють вивченню факторів відновлення і збереження психологічної цілісності і адекватності особистості з допомогою спеціально підібраної літератури. Це твердження є надзвичайно актуальним для України сьогодні, тому доцільно обґрунтувати тенденції читання й вибору книг сучасними українцями.

Метою нашої статті є виявлення закономірностей читання та впливу прочитаних книжок; вибір літератури та вивчення особливостей сприйняття прочитаного, а отже, інформаційні потреби, які можна вирішувати посередництвом методики бібліопсихології.

Огляд літератури: У багатьох бібліотеках світу наявні публікації про вплив читання на свідомість і психологію поведінки людей. Особливо багато дискусій стосовно впливу прочитаного на емоційний інтелект

молодих людей. У даному дослідженні під цим критерієм – молодь – будемо розуміти вік дівчат та юнаків від 17 до 25 років. Хоча їх можна вважати юнацтвом, а їхній вік – юністю, адже, відповідно до вікової класифікації Всесвітньої організації охорони здоров'я, молодим віком вважається вік від 25 – до 44 років (2018).

Отже, які саме психологічні особливості характеризують особистість у цьому життєвому періоді – 17-25 років? Як правило, цей вік співпадає із здобуттям молоддю людиною середньої освіти і спробами визначення її подальших пріоритетів: вибору роботи чи продовження навчання, у зв'язку з потребою здобуття майбутньої професії. Теоретичний аналіз проблеми становлення і розвитку індивідуально-особистісних характеристик в юнацькому віці здійснила Ставицька С.О. «У психологічному плані, – зазначає дослідниця – юність вирішує завдання завершального самовизначення й інтеграції у спільність дорослих людей» (2009). В числі ментальних задач є також пошук сенсу життя, можливостей самореалізації, зростання сили «Я» та здатності проявляти свою індивідуальність в умовах групової діяльності. Про пошуки підтримки молоддю власної сили «Я» у воїх дослідження пише багато сучасних дослідників, а за науковими поглядами Л. Кольберга юність вважається першим періодом дорослого самостійного життя та моральної самосвідомості (2015). При цьому нижню

і верхню вікову межу юності, а також її вікові підгрупи, оцінюють по-різному, як антропологи, так і психологи з вченими-фізіологами.

Юнацький вік для хлопців окреслює два періоди, які сліднують один за одним. Перший період окреслений роками: від 17 до 20, а другий – від 20 до 25. При цьому юнацький вік дівчат науковець не поділяє на два періоди, натомість розглядає лише вік від 17 років – до 20. Ця відмінність пов'язана з тим, що за ознаками дорослішання, дівчата значно обганяють хлопців. Йдеться саме про психологічні ознаки: зміна цінностей, уваги і прагнень молодих людей.

Отже, нас цікавить якими ж є читацькі тенденції у названих періодах юнацького віку, як для хлопців, так і для дівчат. Існує припущення, що смаки збігаються і очолює список вподобань літературний жанр «Young Adult» література (це словосполучення перекладається як «молоді дорослі») – тобто книги, які були створені для підліткової аудиторії, тому що головні герої, змальовані в них – молоді люди. Назва більше пов'язана з віком, ніж з літературним жанром. Сам термін зараз вживаний і популярний на видавничому ринку України і світу. Й хоча попередня думка була така, що це література, якою цікавляться молодші особи, аніж означені назвою «юнацький вік», а саме 12-18 років, проте результати соціологічних досліджень свідчать про зворотне: 46% опитаних на замовлення британсько-американського видавництва Harper Collins читають Young Adult, – це люди від 23 років, а 16% читачів взагалі припадає на аудиторію віком старше 35 років (Круглов, 2023). Варто підняти два питання: по-перше, в чому ж причини популярності книжок для молодих людей, а по-друге, чому ці книжки користуються попитом серед тих читачів, вік яких значно солідніше. Серед відповідей на обидва питання домінує припущення, що література для молоді містить інформацію про актуальні проблеми сьогодення, а саме стосунки з оточенням.

Адже ми живемо у вік підвищеного ступеня щоденного стресу. Стрес організму характеризується емоційною та фізичною напругою, викликану впливом негативних небажаних факторів. Фізичними ознаками стресу є м'язова напруга, висока тривожність, швидка втомлюваність, занепад сил, поганий настрій. Також можуть бути ознаки перезбудження, сильна дратівливість, нездатність працювати, Погіршення сну і пам'яті, а також значна втрата зосередженості й усвідомленості, тобто концентрації уваги – це також складні і небажані наслідки дії стресової ситуації. Сучасні науки пропонують велику кількість методик подолання стресу, серед них: синхронізація, активізація уваги, релаксація м'язів, діалог з напруженою частиною тіла, фокусне дихання, справа зі східної терапії «су джок» та багато інших. Всі ці методики, як і багато інших, спрямовані на корекцію фізичних відчуттів. Звісно, похідними реакціями є покращення емоційного стану. Але завжди варто говорити не лише про лікування наслідків, але про запобігання ним, а саме про емоційну стабільність людини, яка запобігає дії стресу і на фізичному рівні також. Говоримо про емоційний інтелект – (EI) англійською emotional intelligence – складну групу ментальних здібностей людини, які беруть участь в усвідомленні та розумінні нею власних емоцій і емоцій людей, з якими людина спілкується, працює, спів мешкає. Як відомо, наслідки стресу особливо проявляються у випадку від-

сутності у людини відповідного рівня емоційного інтелекту. Адже саме тоді людина не розуміє своїх емоцій, не здатна розпізнати реакції і почуття інших людей, а тому не готова контролювати й керувати своєю емоційною сферою. Спільнота людей з низьким емоційним інтелектом – це негативна взаємодія з оточенням та слабо адаптивна поведінка з явною відсутністю субкомпонентів у структурі емоційного елементу за теорією Р.Бар-Она, а саме: комунікативного потенціалу, адаптаційних здібностей, оптимістичності, саморозуміння та антистресовим потенціалом (Austin, 2005, vol. 38, p. 547-558).

Саме підвищенню рівня емоційного інтелекту у великій мірі сприяє процес читання відповідної літератури. Читаючи історії героїв, які потерпають від подібних ситуацій, але змогли подолати труднощі, перемогли тривогу, стрес, відчай, люди отримують необхідну енергію й змінюють відношення до власних життєвих ситуацій.

Серед причин стресу називається велика кількість факторів, які доцільно класифікувати, наприклад, залежно від віку особи. Найбільш поширеними факторами розвитку психоемоційного стресу у молоді є достатньо високий рівень особистої тривожності. Причини цього дуже поширені в сучасному суспільстві через особливості системи освіти. Мається на увазі невідповідність розкладу навчальних занять гігієнічним вимогам, нервово-психічні напруження під час складання іспитів, неврахування педагогами типологічних особливостей вищої нервової діяльності молоді. На жаль, сучасна освіта змушує забути про духовний розвиток: постійний поспіх, прагнення наздогнати інших. Поспіх – це завжди прагнення бути не гірше інших, це завжди порівняння себе з іншими. Потрібні неабияка сила волі й саморозуміння для того, щоб усвідомити безрезультатність цієї гонитви й бути здатним зупинитись й обрати свій шлях. Мова йде про самооцінку – ставлення молодої людини до себе й оцінку своїх можливостей і особистих якостей і місця серед інших людей.

Спеціалізована мотивуюча література сприяє підвищенню обох компонентів самооцінки – і когнітивного, як знань людини про себе, і емоційного, як її ставлення до себе. Знання людини про себе майже на 80% набуваються через спілкування з іншими людьми. Або, у випадку, коли ми говоримо про бібліопсихологічний фактор – через прочитання книг, з яких людина черпає знання про подібних собі. Ці знання у книжці збагачені емоціями, сила і напруженість яких залежить від того, наскільки значуща отримана інформація для конкретної особи.

З іншого боку велика кількість емоційно напружених конфліктів розгортається у межах функціонування конкретної родини. Особливо багато стресових ситуацій ґрунтуються на темі нерозуміння батьками дітей і навпаки, в результаті чого виникають чвари і непорозуміння. Вагоме місце посідає і тема відповідальності за власну бездіяльність, за невисловлені почуття, жаль за вчинок, на який людина не спромоглася тощо.

Отже, спробуємо визначити які завдання ставить перед собою бібліопсихологія, намагаючись дати відповіді про вподобання книжок для молоді. Насамперед, стикаємося з такою функцією, як визначення ролі автора книжки. Йдеться про те, що можливим поясненням мотиву написання певного твору є біографічність

сюжету. Тобто біографія письменника, його особистий досвід і потреба отримати відповіді на певні питання у молодому віці – стає ключем до сердець читачів. У творі вони отримують відповіді на питання, які одночасно, але можливо, на різних етапах, хвилювали і їх, і автора. І саме автор, будучи молодою людиною, вирішив ці питання, й причиною написання його книжки є прагнення поділитися з читачами, які, можливо, стикнулися з подібними проблемами.

Другим важливим аспектом бібліопсихології є те, що сюжет твору і людина, яка його читає становлять дві нероздільні ланки комунікації, результатом якої є отримання гарних вражень читачем, а також добрих порад й, відповідно, підвищення його емоційного інтелекту. Людина отримує доказ того, що її проблема – не одинична, але типова і є ще хтось, хто стикався з подібним станом речей. Для молодого віку характерним є підвищення ступеня важливості, так би мовити «ексклюзивності», виключності проблеми. В такій ситуації людина схильна перебільшувати реальну небезпеку чи безнадійність, а тому книжка, яка описує схожу ситуацію і, наприклад, після певних пригод, позитивний фінал, стає для людини рятувальним колом. Вона відчуває, що ще хтось все це пережив, переборов, вистояв. Це дає додаткову віру в позитивний результат, і певну близькість з героями книжки, таку таємну дружбу, яку «не розуміють» реальні люди, які знаходяться поруч. Певний ступінь романтизму й таємничості може стати додатковим джерелом енергії, витримки і психологічної стійкості.

Третій ключовий аспект бібліопсихологічної науки – особисте сприйняття книжки індивідумом. Тобто індивідуальні особливості сприйняття конкретною людиною твору залежно від внутрішніх її характеристик і якостей. В першу чергу маємо на увазі життєві цінності людини, ступінь її духовної зрілості, емоційних інтелект, тип темпераменту, її життєвий досвід, особливості біологічних ознак, особливості соціально-побутових та психологічних ознак, особливості її виховного середовища, професії, освіти, життєвого етапу, віку тощо.

Людина молодого віку у значній мірі схильна зважати на чужу думку, будь-то думка реального співбесідника чи книжки. З віком, залежність від чужої думки слабшає, з'являється власна позиція, яка визначає реакцію і відносини зі світом.

А тому коло досліджень бібліопсихології значно перевищує обсяг питань, які піднімає книгознавство, чи психологія читання, або психологія читача чи твору. Фактично бібліопсихологія включає питання всіх цих галузей, синтезуючи глибше сприйняття ролі читання у психологічному, соціальному і фізичному здоров'ї людини. Залежно від конкретної мети ми будемо розглядати окремі аспекти цієї широкої наукової ниви – наприклад, вивчатимемо її практичний чи теоретичний бік, її індивідуальний чи соціальний вплив, і конкретну галузь: педагогічна чи бібліотечна бібліопсихологія, бібліопсихологічна географія чи історія, чи соціологія, чи психопатологія.

Методи.

Для збору первинної інформації було сформовано авторську анкету й використано метод опитування. Загалом було проведено опитування 100 молодих осіб, студентів, які навчаються у вищому навчальному за-

кладі (Мукачівський державний університет), віком від 18 до 21 року. Ми використали просту випадкову вибірку (найпростіший вид ймовірнісної вибірки) – відібрали підмножину студентської спільноти з усієї сукупності студентської спільноти гуманітарного факультету таким чином, щоб кожен зі студентів, незалежно від курсу навчання (від першого до четвертого курсів), мав рівні шанси бути включеним у вибірку. Методом опосередкованого опитування отримано інформацію від 76 осіб, а саме 38 юнаків та 38 дівчат, яким було вручено авторську анкету. Інформація від інших 14-ти осіб, а саме семеро юнаків та семеро дівчат, отримана шляхом використання методу безпосереднього опитування – інтерв'ю. Ми зустрілися з ними на парі, під час проведення лекції з курсу «Сучасна українська література». Інформацію від решти 10 осіб, а саме 5 юнаків та 5 дівчат отримано з допомогою опрацювання електронної пошти – тобто методом комп'ютерного опитування.

Результати

На запитання «Чим Ви любите займатися у вільний час?» 22% опитаних студентів (22 особи) відповіли: «Читати» 30% опитаних у вільний час гуляють, 20% – грають у комп'ютерні ігри, 16% – проводять час перед телевізором, а решта 12% опитаних давали свої відповіді, серед яких повторювалися такі: «допомагаю з домашніми справами батькам, спілкуюся по телефону, просто дивлюся у вікно, відпочиваю».

На запитання «Чи є у Вас домашня бібліотека?» 70% опитаних (70 осіб) відповіли «Так», а 30 осіб зі ста опитаних не мають вдома бібліотеки

Вивчаючи книжкові вподобання читацької аудиторії молодого віку, у контексті індивідуального чи соціального впливу, можемо зазначити, що згідно результатів нашого опитування, близько 60% опитаних зважають на поради знайомих людей й читають те, що рекомендують інші. Тобто йдеться про значний рівень соціального впливу. Що ж до індивідуального впливу, то можемо його характеризувати, беручи до уваги показник 40% аудиторії, які роблять вибір, виключно з власних міркувань. Тобто вони обирають нову книжку улюбленого автора, або орієнтуються на свої естетичні вподобання дизайну обкладинки незнайомої книжки невідомого автора, або роблять спонтанний вибір, під впливом назви, яка підсвідомо обіцяє вирішення їхніх власних, актуальних на даний момент, проблем.

Саме пошук допомоги у вирішенні проблем – предмет вивчення педагогічної бібліопсихології. Ми обираємо книжки, які описують наші страхи. Таким чином, ми вчимося долати власні труднощі з допомогою прикладу іншої особи – героя роману, автора тренінгу, психолога-дослідника, який виступає в ролі аналітика й автора. Чи визнають читачі цей вплив? Опитування показує, що 55% людей свідомо прагнуть знайти час для того, щоб відшукати таку книжку у друзів, чи у бібліотеці, а майже кожен 10-й з опитаних – а це близько 10%, одразу приймають рішення знайти і придбати її у книгарні. Далі вважаємо доцільним навести розгорнену відповідь учасниці опитування, студентки третього курсу, яка навчається за спеціальністю «Інформаційна та бібліотечна справа» у Мукачівському державному університеті, Гольчі А.: «Насамперед, книга – це не тільки про передачу інформації, це про емоційний зв'язок між людиною і книгою, це переживання за головного героя, це

– досвід, котрий ми з роками потім несемо все життя, передаючи його з покоління у покоління. Яке ж цікаве наше життя: хтось читає книги, тому що йому сумно, і він шукає там розраду, хтось шукає відповіді на запитання, які переслідують його все життя, а хтось болюче сприймає розставання тієї пари, на яку так надіявся в сюжеті історії. Так, книга – це невід’ємний, на мою думку, інструмент для інформаційного та емоційного задоволення. Книга була, є і буде скарбом нашого людства, незважаючи про те, наскільки наше суспільство стало інформаційно розвинутим».

Про психологічні особливості сприйняття прочитаного говорить ще один учасник опитування, Влащенко В., студент третього курсу, яка навчається за спеціальністю «Інформаційна та бібліотечна справа» у Мукачівському державному університеті: «В сучасному світі, де кожен день приносить нові випробування та стреси, книги стали для мене свого роду ліками для душі. Щоразу, коли я відчуваю себе втомленим чи розгубленим, я звертаюсь до своєї особистої аптеки – полиці з книжками. Занурення в інші світи: читання для мене – це не просто активність, а справжнє занурення в інші реалістичні світи або уявні створені авторами. Кожна книга, яку я обираю, стає запрошенням до нового світу де я можу пережити пригоди, відчути емоції та зустріти цікавих персонажів. Читаючи, я відчуваю, як моє серце б’ється в такт подіям книги, а думки мої і персонажів переплітаються, створюючи унікальний досвід.

Читання – це не лише розвага, але й справжня сила, яка може впливати на мою психіку. Якщо я відчуваю стрес чи занепокоєність, книги допомагають мені зосередитися на моменті, забути про проблеми і відновити внутрішню гармонію. Кожна сторінка книги – це можливість відпочити від повсякденних турбот та зануритися у світ фантазії та мрій. Й ще один фактор особистого розвитку – самовдосконалення: книги є вірними порадиниками на шляху самовдосконалення. Вони вчать мене бути кращою версією себе, надихають на досягнення нових цілей та розкривають неznані горизонти. Кожна прочитана книга розширює креативність та допомагає зрозуміти себе й світ».

Ще один аспект нашого дослідження – вплив репутації автора на зацікавленість його творами. Свідчення фахівців книжкового ринку підтверджують цей вплив.

Дискусія і висновки

Тенденції читання й вибір книг читачами молодого віку – важливі питання сьогодення, які відіграють вирішальну роль у формуванні особистості, сприяють підвищенню емоційного інтелекту, розвивають критичне мислення, стабілізують загальну самооцінку. Говорити про творення культурно розвиненої та усвідомленої спільноти можемо, віддаючи належне читанню, яке є фундаментом прогресу і розвитку щасливого суспільства. В сучасній Україні читання є своєрідною ментальною зброєю проти зневіри і депресії. Воно сприяє формуванню у молоді власного оптимістичного бачення світу, що дуже важливо у час домінування депресивних інформаційних повідомлень. Як відомо, інформація керує настроями у некрітично налаштованому суспільстві. А читання якісної літератури сприяє критичному мисленню та розвитку мислення.

Соціологічне дослідження, проведене Українським

інститутом книги, свідчить, що можливості бібліопсихології відкрило для себе багато респондентів: якщо у 2020 році щодня читали літературу 8% українців, то у 2023 році – це вже 19%. Дослідники говорять і про інтерес до джерел, у яких задокументовані злочини проти культурної спадщини України, зокрема інформаційні ініціативи за підтримки громадськості. При цьому, наприклад у Німеччині вплив бібліопсихології визнають і використовують для себе 46% населення (Круглов, 2023; Матіос В., 2024). По-друге, доцільно з’ясувати що саме обирають сучасні українці у книгарнях. За результатами опитування видавців, проведеного у 2022 р., найбільшим попитом користуються книги двох напрямів: оригінальні українські видання історичної тематики та перекладна література з психології та самодопомоги, зокрема про те, як подолати стрес і пережити складні часи. І саме такі результати дослідження переконливо свідчать на користь бібліопсихологічного впливу і можливостей книжок. В числі найбільш затребуваних називають навіть конкретні видання психологічної тематики: «Тіло веде лік. Як лишити психотравми в минулому» Бесселя ван дер Колка, а також нонфікшн про пам’ять, блокування мозком травматичних досвідів, роботу з фальшивими спогадами - «Углиб за морським коником. Книжка про пам’ять, яка запам’ятається» Гільде та Ульви Естбю (Романцова, 2023).

Орієнтовно через рік після вторгнення українці відчули потребу осмислити реальність, знайти інформацію про подібні події в інших суспільствах. Про це свідчить інтерес до автобіографічних книг, сюжет яких стосується пошуку сенсу життя автором навіть у дуже складних обставинах, а також психологічної літератури на тему феномену жорстокого поводження. Основна думка подібних книг про те, що кожна людина може переконати саму себе в тому, що вона не є жертвою, адже щоб не трапилося, вона може обрати ставлення до цих обставин.

Третина українських читачів у 2023 році звернулася до літератури, написаної у стилі «фентезі» – це очевидний доказ прагнення втекти від реальності, допомогти собі повірити у кращі часи, у нові можливості. Більш реалістична аудиторія читачів прагне не лише насолоджуватися фантастичними історіями, але дещо і втілювати у життя, обираючи літературу про креативність. Попит на книжки про кохання і шлюб не втрачає своїх позицій, що свідчить про сталий інтерес аудиторії по черпнути натхнення на створення і зміцнення власної родини.

Якщо говорити про вплив репутації автора на зацікавленість читачів його книжками, то в багатьох випадках є пряма залежність, але буває, що ім’я автора не впливає на сприйняття його текстів. Наприклад, падіння продажів книг про матір Ілона Маска, зокрема автобіографічного твору Мей Маск «Жінка, яка має план», було пов’язане з тим періодом, коли репутація Ілона Маска дещо похитнулася. (Круглов, 2023).

Розповсюджена думка про те, що молодь не читає спростовується: значна частина молоді читає, бере участь у книговидавничих форумах і конференціях, усвідомлює роль книги у своєму житті, а отже сповна використовує реанімуючий та зцілюючий вплив бібліопсихології. Попитом користується як художнє читання, так і література про саморозвиток і самодопомогу. Молоді люди знаходяться у пошуку книг, які можуть змі-

нити їхнє ставлення до цінностей, пріоритетів і самого життя. Вони усвідомлюють, що читання – це розвиток, навчання, отримання знань, успішність в роботі, самоствердження, пробудження інтересу до життя – таким є результат опрацювання соціологічного опитування-анкетування та інтерв'ю, а також аналіз написаних есе.

Сучасним суспільством необхідно пропагувати розвиток читання, особливо, серед молоді. Адже у зрілих суспільствах, де розвинута культура читання, люди значно щасливіші, згідно порівнянь показників індексу щастя. Звичка читання визначає цінності людини, формує свідомість і здатність бути незалежним в оцінках, усвідомленим й критично мислити. В цьому плані визначаємо позитивний зміст ініціативи щодо заохочення придбання українцями книжок за рахунок державної фінансової допомоги. Вважаємо доцільним впровадження соціальної реклами про користь читання всією родиною. Сімейне читання, створення особистих, родинних бібліотек сприяє розвитку читацького інтересу. Відповідно, молоді люди, виховані у родині, де поширене щоденне спілкування з книгами, практикують читання впродовж життя, привносячи цю звичку у власні родини.

Отже, провівши дослідження ми відповіли на запитання, які ставили перед собою на його початку.

Книга відіграє важливу роль у житті людей. Для одних це джерело знань, для інших – відпочинок, енергетичне підживлення, ефективний засіб зняти стрес і напругу – всі ці складові у своїй сукупності становлять очікуваний читачем бібліопсихологічний та бібліотерапевтичний вплив читання. В ході дослідження ми з'ясували, що на перше місце вподобань читачів в сучасній Україні вийшла два напрямки: це історична література та книги із саморозвитку, а також автобіографічні твори із психологічним контекстом, до яких звертаються молоді люди у пошуках гармонії і розуміння дорослого світу.

Внесок авторів

Оксана Головчук – концептуалізація, методологія, аналіз та підготовка огляду джерел, написання (перегляд і редагування). Ангеліна Гольча – організація емпіричного дослідження.

Список використаних джерел

Круглов В. (б. д.-а). Читацькі тенденції: як (і чому) Young Adult завойовує книжковий ринок? https://lb.ua/blog/victor_kruglov/646916_chitatski_tendentsii_yak_i_chomu_young.html.

Круглов В. (б. д.-б). Чому під час війни важливо читати: Книга – засіб боротьби проти ракет та ворожого ІПСО. дорослий погляд на світ. https://lb.ua/blog/victor_kruglov/580406_chomu_pid_chas_viyni_vazhlivo_chitati.html.

Кутішенко В.П. Ставицька С.О. (2009). Психологія розвитку та вікова психологія.

Матіос В. (2024). Матіос В. документування злочинів проти культурної спадщини України: Основні проекти та ініціативи за підтримки громадськості. Вісник Книжкової палати., (7), 12–18.

Осіка О.В. (2015). Теорія морального розвитку дитини Л. Колберга в сучасній психології. збірник науко-

вих праць «проблеми сучасної психології». № 27. <http://vapk.nlu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/view/158654>

Романцова Б. (б. д.). Історія, мемуари і любовні романи: Які переклади читають українці під час війни. https://lb.ua/culture/2023/08/05/568265_istoriya_memuari_i_lyubovni_romani.html.

(2018, 1 грудня). Громадський Простір | Усе для третього сектору в одному порталі. <https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2018/12/Oglyad-mizhnarodnogo-dosvidu.pdf>

Austin E. J. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence.

References

Kruhlov V. (b. d.-a). Chytatski tendentsii: yak (i chomu) Young Adult zavoiovuie knyzhkovyi rynok? https://lb.ua/blog/victor_kruglov/646916_chitatski_tendentsii_yak_i_chomu_young.html.

Kruhlov V. (b. d.-b). Chomu pid chas viiny vazhlyvo chytaty: Knyha – zasib borotby proty raket ta vorozhoho IPSO. doroslyi pohliad na svit. https://lb.ua/blog/victor_kruglov/580406_chomu_pid_chas_viyni_vazhlivo_chitati.html.

Kutishenko V.P. Stavytska S.O. (2009). Psykholohiia rozvytku ta vikova psykholohiia.

Matios V. (2024). Matios V. dokumentuvannia zlochyniv proty kulturnoi spadshchyny Ukrainy: Osnovni proekty ta initsiatyvy za pidtrymky hromadskosti. Visnyk Knyzhkovoi palaty., (7), 12–18.

Osyka O.V. (2015). Teoriia moralnoho rozvytku dytyny L. Kolberha v suchasni psykholohii. zbirnyk naukovykh prats «problemy suchasnoi psykholohii». № 27. <http://vapk.nlu.edu.ua/index.php/2227-6246/article/view/158654>

Romantsova B. (b. d.). Istoriia, memuary i liubovni romany: Yaki perekłady chytaiut ukrainsi pid chas viiny. https://lb.ua/culture/2023/08/05/568265_istoriya_memuari_i_lyubovni_romani.html.

(2018, 1 hrudnia). Hromadskyi Prostir | Use dla tretoho sektoru v odnomu portalі. <https://www.prostir.ua/wp-content/uploads/2018/12/Ohliad-mizhnarodnogo-dosvidu.pdf>

Austin E. J. (2005). Personality, well-being and health correlates of trait emotional intelligence.

Отримано редакцією журналу / Received:
Прорецензовано / Revised:
Схвалено до друку / Accepted:

Oksana HOLOVCHUK, PhD (Pol.)

ORCID ID /0009-0001-7747-0137

e-mail: ggksana@gmail.com

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

Angelina GOLCHA

ORCID ID /0009-0009-9844-0314

e-mail: holchaangelinka@gmail.com

Mukachevo State University, Mukachevo, Ukraine

BIBLIOPSYCHOLOGICAL REVIEW OF READING TRENDS AND SELECTION OF BOOKS BY YOUNG READERS

Introduction: *The premise of the publication was the debate about the influence of books on the state of emotional intelligence and overall effectiveness. For people aged 17-25, in many life situations, the effect of feeling the uniqueness of personal difficulties is characteristic. A young person tends to exaggerate real danger, and therefore it is advisable to analyze whether a book that describes a similar situation becomes a «lifeline» for them. Is it a source of energy and psychological stability? Are readers aware of the effect of reading?*

Method s. *To collect primary information, an author's questionnaire was formed and the method of indirect survey was used. Part of the information was obtained by direct survey – interview. Less than a third of the information – by e-mail, by computer survey. We analyze sociological research on this topic and secondary data.*

Results. *Patterns in the field of mass communications and reading were identified, which are solved by the method of bibliographic psychology. It is about normalizing the internal state after stress, receiving negative oral or written messages. The peculiarities of the perception of what is read by young people with a certain level of dreaminess and sensitivity were studied. Reading increases emotional stability and emotional intelligence. In Ukraine, many respondents discovered the possibilities of bibliology psychology: if in 2020 8% of Ukrainians read literature daily, then in 2023 – 19%. The greatest demand is for historical literature and psychological books about self-help, overcoming anxiety. Approximately a year after the enemy invasion, Ukrainians felt the need to comprehend reality, find information about similar events in other societies, in another time. This is evidenced by the interest in autobiographical and historical books, the plot of which concerns the search for the meaning of life.*

Conclusions. *The habit of regular reading affects the definition of human values, forms consciousness and vision of reality, and strengthens independence from the opinions of others. It is about the ability to remain aware and think critically despite the general panic and pessimism. In modern Ukraine, reading is a mental weapon against despondency and depression. It contributes to the formation of an optimistic vision of the world in young people, which is very important in a time of dominance of depressive information messages.*

Keywords: *bibliopsychology, psychology of reading, psychology of the reader, emotional intelligence, psychology of book selection.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses, or interpretation of data; in the writing of the manuscript; or in the decision to publish the results.

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>